

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gld.—kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrť leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravništvu v dijaškem
semenišču (Knaben-
seminar.)
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spro-
jemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice, če
se natisne enkrat 8 kr.
dvakrat . . . 12 „
trikrat . . . 16 „

Slovenski poslanci v državnem zboru.

Slovenci smo 14 poslancev spravili v državni zbor, da nas ondi zagovarjajo, branijo in se potegujejo za naše duševne in gmotne koristi in potrebe. Da bi ondi res kaj dosegli, združili se so z nemškimi konservativi. Jednako storili so tudi dalmatinski in primorski Hrvatje in južno-tirolski nekateri Italijani. Za voditelja so izbrali slovenskega poslanca, bivšega ministra grofa Hohenwartha, ki je uže enkrat skušal vse narode pomiriti in spraviti med seboj. Ta skupina poslancev šteje 60 mož in odločuje v zvezi s skoraj jednako močnima skupinama českih in poljskih poslancev (prvej je voditelj dr. Rieger, drugej dr. plem. Groholski), večino v državnem zboru in drži nemške liberalce v manjšini. Vsled tega je bil tudi grof Hohenwarthov načrt odgovora svitlemu cesarju sprejet (adresa), za kateri so zraven českih in poljskih, potem nemško-konservativnih poslancev, glasovali vsi — slovenski. Zakaj? To je v spretnem govoru razlagal g. dr. Josip Vošnjak tako izvrstno in resnično, da se zamorejo njegovi volilci ž njim ponašati in da mu vsi Slovenci hvaležno pritrjujemo. Njegov govor se glasi po stenografičnem zapisniku tako-le:

„Gospôda moja! Ker je uže mnogo tako izvrstnih govornikov govorilo o predstoječem predmetu, mi je vsekako težko povedati kaj novega; samo ozir na volilce, ki so me sem poslali, in nadeja, da vendar iz nova nekoliko osvetlim obe adresi, sili me nekoliko besedij izpregovoriti. Ko se je leta 1873. prvi neposredno voljeni državni zbor sešel v tej visokej hiši, so tudi zastopniki južno-slovanskega naroda prišli notri in se postavili na ustavna tla, nadejajoči se, da se bodo določbe ustavine v resnici tudi izvedle. Ali akopram Jugoslovani v gostej množini stanujejo od Mure in Drave do Jadranskega morja in na njegovih obalih, ipak se je na njihove narodnostne potrebe — priznati moram — žalibog malo ali celo nič oziralo. Niti v šoli, niti v uradu zadovoljilo se je njihovej zahtevi gledé materinega

jezika in z njimi se je tako ravnalo, kakor bi bili tu samo za to, da bi se vsi ponemčili. Zato pa posebno jeden odstavek v adresi večine radostno pozdravljajo ne samo Jugoslovani, nego vsi nenemški narodje avstrijski. To je ôni odstavek, ki zahteva vestnega izvrševanja ter izvajanja državnih osnovnih zakonov v narodnostnem oziru. „Vestno izvrševanje državnih osnovnih zakonov poleg ravnopravnosti vseh narodov“, kakor pravom trdi adresa večine, „ne bode samo jedno najgotovejših sredstev, da se zagotovi ustavi jednako radostno priznanje vseh narodov“, ôno je po mojem preverjenji jedina podlaga, na kateroj dospêmo vsi do sprave in sporazumljenja, in na kateroj se more Avstrija uspešno razvijati.

Nečem tukaj navajati pritožeb proti ustavovernej stranki, ker je v obče visoka zbornica vsled ostrih besedij iz obeh stranij uže itak razdražena, ampak potruditi se hočem, kolikor mogoče objektivno želje in nazore tukaj naznaniti, kakor se mej jugoslavanskim prebivalstvom izražajo. Ustavoverna stranka bi se gotovo v večjem broji v to visoko zbornico povrnila, ako ne bi bila ob času svojega gospodstva ravno ônega člena 19., katerega je sama ustvarila, čisto pozabila. Člen 19 — to priznajem — je v resnici teoretično priznanje narodnostnih pravic, in dolžni smo zahvale ustavovernej stranki, da ga je vstvarila. Žalibog, da je ostal ta člen zmirom samo mrtvo pismo. Nečem soditi, da je ustavoverna stranka ta člen za to ustvarila, da ostane mrtva čerka; ampak jaz mislim, da je gledé praktične izpeljave izhajala iz napačnega mnenja, da bode njeni odlični položaj v cesarstvu v nevarnosti, ako bi se oni člen izvršil in bi se dala nencemškim narodom njihova narodna prava. V tem slučaju bi bil pristavek ustavoverne stranke popolnem neopravičen. Poudarjalo se je uže, da je nemška narodnost v tako odličnem položaji v državi in da jej je tako malo potreba za to položenje skrbeti, da bi jej v resnici nič ne stalo, ko bi dejansko uresničila člen 19. Morebiti je to oviral še jeden odnošaj; ne samo stranka, nego uradništvo, ki se je vedlo kot del ustavo-

verne stranke, ki pa ima koncem samo ohranitev svoje uradniške vsemogočnosti pred očmi, to se je najbolj branilo člen 19. izvršiti. Velika napaka ustavoverne stranke je bila tedaj, ker je bila proti slovanskim narodom Avstrije tako protivna, véasi celo sovražna. Nje ne manjša napaka je bila, ker je skušala z vsemi sredstvi na podlagi njej ugodnega volilnega reda pridobiti si v vseh deželnih zborih nemško-liberalne večine. Osobito v kronovini Kranjske, kjer vendar poleg 440.000 Slovencev biva samo 20.000 Kočevarjev in samo majheno število naseljenih nemških rodbin, osobito tam je bilo popolnem neopravdano početje, tudi tam narodno večino deželnega zbora potisniti v manjšino, kakor se je zgodilo to leta 1877. z znanimi čini pri volitvah, o katerih se je uže govorili v tej visokej hiši. Adresa manjšine je nejasna ravno v točki, ki govori o narodnostnej ravnopravnosti, da, odstavek o narodnej ravnopravnosti ima toliko pristavkov, da se mora iz njega razvideti, kaónim možém, ki stojé za to adresno manjšino, nikakor ni resno z izvajanjem narodnostne ravnopravnosti. Ta odstavek se glasi (čita): „Zbornica poslancev se niti nij obračala proč od neizogibnih terjatev državne potrebe, niti od opravičenih željá raznih narodnostij“ itd.

Ali gospóda moja! roko na srce, ustavoverna stranka nij v minulih letih hotela slišati teh opravičenih željá. Da bi bila óna drugače ravnala in svojo lastno ustavo izvédla, dosegla bi bila ob volitvah drugačen izid in možno, da bi njeni kandidatje ne bili tako mnogoterno propali. Mi gotovo nečemo boja, ker Jugoslovani némamo nikake sovražnosti zoper druge narodnosti, osobito pa ne zoper nemško narodnost. Ali čutiti se hočemo kot ravnopravne državljane cesarstva; mi hočemo dobiti sredstev, da se bodemo razvijali tako, kakor druge narodnosti in sodelovali v skupno blagost državi. (Dobro! Dobro! na desnej.) Žalibog, te možnosti nam doslé nijso dali. Uradni jezik je po vseh pokrajinah, kjer prebivajo Slovenci, nemšk, tedaj prebivalcem na kmetih neumljiv. Celó v naših ljudskih šolah ovirajo iznarodovanjske sile doseženje pravega smotra ljudske šole. Naši učitelji zaljudske šole odgojujejo se na popolnem nemških učiteljskih izobraževališčih (Čujte! Čujte! na desnej), kjer sine pridobé niti potrebnegaznanja svojega materinega jezika, v katerem morajo potem detcovljudskih šolah poučevati. (Klici na desnej: Čujte! Čujte!)

Gospoda! Vi sami priznate, da ni preveč zahtevano, ako tirjamo, da naj se vsaj narodna šola pri tem pusti, v kar je prav za prav ustvarjena, da daje namreč narodu višjo omiko in odgojeva šolsko mladino v moralnem in verskem

oziru. Priznali boste, da nij neopravičeno, ako zahtevamo, da se našemu jeziku dá tudi v srednjih šolah potrebnega prostora. Kajti, ako naši učenci, ki izstopijo iz ljudske šole z nezadostnim znanjem ali popolnim neznanjem nemškega jezika, ob vstopu v prvi razred srednjih šol namah stojé čistonemškemu pouku nasproti, tedaj gotovo ne morejo primerno napredovati in srednja šola je kmestkemu stanu deloma ali popolnem zaprta. Mi nikakor ne zahtevamo, da bi se nemški jezik iz takih slovenskih srednjih šol izključil. Nasprotno! Ker živimo v vednej dotiki in vednem občeni z Nemci, želimo, da se učenci na srednjih šolah popolnem priučé nemškega jezika. Ta naj bode početkom učni predmet, v višjih razredih učni jezik, tako, da bi bili učenci ob izstopu iz srednje šole popolnem zmožni nemškega jezika. Se vé, da tudi želimo, da bi se nazaj poseglo po gimnazijskej uredbi od leta 1851., da bi učenci srednjih šol imeli priliko, prilastiti si srbsko-hrvatskega jezika, ker se bode vendar na pouk živih jezikov moralo polagati večjo važnost, nego se je doslé zgodilo. Po zasedenji Bosne in Hercegovine imamo za našo mladino široko polje in največje koristi bilo bi zánjo, ako si srbsko-hrvatskega jezika tolikanj prilasti, da bi se je moglo kot uradnike ali učitelje porabiti v teh od Avstrije zasedenih pokrajinah. (Dobro! na desnej.)

Konec prih.)

Gospodarske stvari.

Kdaj naj se živina kolje.

M. Neki francoski ločbar ali kemik je našel, da se meso od takih živali, ki so bile v drugi polovici noči, tedaj po polnoči zaklane, tudi če ni bilo soljeno, delj časa da hraniti, ko pa meso od onih živali, ki so bile po dne zaklane. Iz te skušnje pa sledi, da se meso od živali, ktere so se o hladnejšem vremenu in ko je delavnost njihovega življenja manjša, zaklale, delj časa hraniti in držati da, ko pa meso takih živali, ki so se, kratko predno so se zaklale, močno pregnale in vgrele. Ta skušnja sicer ni nič kaj novega, da se meso od živali, ktere so se pred klanjem dobro izpočile, daje bolje in dalje hraniti, kakor od vgnanih in razvročenih živinčet. Vzroki, zarad kterih je reč taka, imajo svoj povod v okoliščini, da vsako močnejše telesno gibanje, ali katerokoli drugo draženje kri v najtanše vejice žil živalskega trupla požene, ko pa žival počiva, kri bolj pri sreč ostaja in tako močno ne kroži. Če se tedaj žival zakolje, ko je bila poprej pri miru in spočita, se kri skozi prerezane močne krvne žile bolj čisto izteče, ko pa če je žival bila pregnana in razdražena. Ta kri iz najtanših in najbolj oddaljenih krvnih žilic pri klanju ne more do čista